

Blanka Kovaříková

Jak jsem se nenaučila řídit

a jiné příběhy

COSMOPOLIS

Knížka
pro radost

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno. Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou bez souhlasu nositele práv zakázány.

Copyright © Blanka Kovaříková 2024

Foto © Jovan Dezort 2024

© Grada Publishing, a. s., 2024

Blanka Kovaříková

**Jak jsem se
nenaučila řídit
a jiné příběhy**

Na úvod

Budeš chudá jako kostelní myš!

Můj venkovský dědeček z Prácheňska rád četl ve volném čase Jiráska, ale i kdyby chtěl, tak jeho spisy nikdy nemohl zvládnout celé, protože od brzkého rána dojíl krávy a pracoval na poli. Kromě Jiráska uznával ještě Boženu Němcovou a já mu ráda vyprávěla, jak chodím s maminkou zapalovat svíčku k jejímu hrobu na Vyšehrad a jak moc ji obdivuji. Když se mě zeptal, čím bych chtěla být, odpovídala jsem, že spisovatelkou.

Odmalička mě totiž bavilo psát. I když jsem ještě neznala písmenka, napodobovala jsem je a popisovala jakýkoli volný kus papíru. Když si dnes říkám, čím to bylo, napadá mě, že jsem u svého tatínka viděla pořád nějaké formuláře, úřední dopisy, psací stroje, inkoustové tužky a plnicí pera a také noviny. Nad novinami klimbal po obědě v křesle, a když neklimbal, tak si v nich zatrhával slova nebo věty, rozčiloval se nad hloupostmi, které se v nich objevovaly, a to si za socialismu kupoval zásadně jen Lidovou demokracii a Svobodné slovo. I v nich ale musel číst mezi řádky a vyhýbat se frázím a povinným ódám na politiku jediné vládnoucí strany.

Venkovský děda toho moc nenamluvil, ale možná si o to víc po tichu přemýšlel. A věčně přitom něco dělal. Štípal dříví v kůlně, šel s kosou na trávu pro králíky, uklízel ve stáji a ve stodole, nebo odcházel do družstevního kravína, kde byl zaměstnaný. Když ale už něco řekl, stálo to za to. „Holka, ty budeš jednou chudá jak kostelní myš,“ pravil jednou a myslel tím tu mou utkvělou myšlenku, že se budu živit psáním. Znal osud Boženy Němcové, a to mu stačilo. Nepotře-

boval hledat jiné příklady, tenhle byl dostatečně jasný. Té větě jsem se zasmála a hodila ji za hlavu.

Dědečka jsem považovala za podivína, raději jsem si povídala s babičkou. Byla také rodilá venkovanka, od čtrnácti let musela pracovat u sedláka, protože její ovdovělá maminka nemohla všechny své děti uživit. Nikdy o tom nechtěla moc vyprávět, ale nijak na osud nežehrala. Radovala se z vnoučat a jejich úspěchů, a tak, když jsem začala studovat gymnázium, chtěla, abych jí v dopisech popisovala všechno, co zažívám a o čem přemýšlím. Psala jsem jí ráda. Byla pro mě čtenářkou, které jsem si vážila. A kdyby tu dneska mohla být se mnou, určitě by si následující stránky přečetla. Neptala by se, proč to dělám, protože by znala mou odpověď: „Babi, píšu pro radost. Zdá se mi, že je jí na světě nějak málo, tak proč do něj ještě vysílat zbytečné smutky. Ty ses přece taky nejraději smála.“

Jak jsem potkala Arnošta

Asi každý novinář se občas chce pochlubit, s jakou celebritou dělal rozhovor a jak moc si přitom rozuměli, pokud si přímo nepotykali a neslíbili si věčné přátelství.

Můj případ s Arnoštem je však docela jiný, a kdo spisovatele Lustiga osobně poznal, ten už asi tuší... Arnošt se dokázal sblížit během minuty s každým, hned mu potykal a řekl mu buď „ty bejku“ (byl-li to chlap), anebo se s živočišnou radostí přitiskl na ňadra (byla-li to žena). A tak dnes může kdekdo vzpomínat na své kamarádství s velkým spisovatelem a zbožňovatelem života, i když šlo třeba jen o kratičké setkání.

Někdy v polovině devadesátých let jsem si vysnila, že bych s panem Lustigem ráda udělala rozhovor. Sehnala jsem si jeho knížky, výstřižky o něm, a vše mi leželo doma na stole, aniž bych měla cokoli domluveno. Neměla jsem na něj ani telefon do Washingtonu, kde ještě trávil většinu času, ani jsem netušila, zda a kdy se objeví v Praze. A tak jsme si jednu neděli vyšli s rodinkou na procházku po Starém Městě, když vtom v Celetné ulici můj všímavý muž povídá: „Není to támhle Lustig?“ Zasmála jsem se: „Prosím tě, co by tu asi dělal? A jak vůbec víš, jak vypadá?“ - „Máš přece doma ty výstřižky, to je jasně on. Běž za ním a požádej ho o rozhovor!“ Takhle rezolutně se můj muž nikdy nechová, ale v tu chvíli to z něj doslova tryskalo. Ošívala jsem se: „To bude trapas, vždyť to může být někdo jiný, ten chlap mu může bejt jen podobnej.“ Zatímco jsem ještě váhala, Arnošt stál u výkladu zlatnictví a něco tam pozorně prohlížel. A tak mi nakonec nezbylo nic jiného, než k němu jít a oslovit ho. Jeho reakce byla bezprostřední: „To je báječný, zrovna mám čas. Sejdeme se za hodinu v hotelu Union,“ řekl a já zalapala po dechu. Tenhle nuselský hotýlek totiž patřil k mému dětství. Býval to zatuchlý podnik nevalné

pověsti s restaurací s ošoupanými plyšovými sedačkami, kam mě tatínek brával občas na oběd. Vepředu pak byla nálevna, kde postávala nuselská galérka a od rána do sebe klopila piva a panáky. Tak se mi během chvilky propojil velký americký svět s tím malým nuselským. Přesně takový byl Arnošt. Nádherně se to v něm prolínalo. Manželovi jsem oznámila, že je musím okamžitě opustit, běžet domů pro diktafon a jet na rozhovor, a ať si to s holčičkami užije, když už mi to takhle zařídil.

O hodinu později jsem s tlukoucím srdcem a uřícená vylézala z tramvaje na Ostrčilově náměstí a snad po dvaceti letech vstoupila do hotelu, který jsem vůbec nepoznávala. Interiér byl nablýskaný, luxusní, úplně jiný než za mého dětství. Arnošt potom „vystříhl“ rozhovor, k němuž mě v podstatě ani nepotřeboval. Byl to okouzlující vypravěč, pro kterého novinář sloužil jen jako publikum. Když vychrtil všechny své historky a příběhy, řekl: „A teď tě zvu do svého kutlochu. Musím ti něco ukázat.“ Znělo to trochu jako pozvání na sbírku známek, ale kdo by odolal?

Ten den jsem měla zažít ještě jeden příjemný šok. Arnošt mě totiž vzal do nejobyčejnějšího činžáku v Oldřichově ulici, v němž jsem naposledy byla jako malá holka, když jsem tam navštívila nemocnou spolužačku Andulu. Její maminka pracovala v hotelu Jalta jako pokojská a šuškal se o ní ledacos. Andula byla tak trochu sociální případ, ale jinak moc milá holka. A hned naproti jejímu bytu měl Arnošt příbytek! Malinký, skromný, od podlahy až po strop naplněný papíry a knihami. Nad psacím stolem měl nalepené obrázky Titaniku, vytržené z obyčejného kalendáře a ty mi chtěl ukázat – věřte tomu nebo ne – aby mi řekl, že ho příběh té lodi fascinuje, protože život je přece jako Titanic. Rozloučili jsme se přátelským polibkem a já odcházela v povznesené náladě setmělou nuselskou ulicí a v hlavě jsem už měla jasný titulček: Život je jako Titanic. Arnošt měl štěstí, že přežil v mládí ty nejhorší lágry, mohl několikrát zemřít, a nikdo z nás neví, kdy ho nějaká katastrofa potká.

Vůně babiččiny koláčů

Když jsem jezdila za svou šumavskou babičkou, bylo to jako v Honzíkově cestě.

Byla jsem typické pražské vyžle. Kromě kostí na mě byly vidět jen husté dlouhé vlasy, jimiž jsem si zakrývala plochý hrudníček. Jídlo mi moc neříkalo. Maminka doma téměř nevařila a mojí největší pochoutkou byl rohlík a pár koleček salámu. U šumavské babičky se ale dělo něco neuvěřitelného. V její chaloupce byla pravá pec, na níž se věčně kouřilo z hrnců. Vařila se tam polívka i brambory pro prasátka, a když se hrnce sundaly, plotna posloužila jako tál na pečení bramborových placek.

A což teprve, když se babička pustila do pravých chodských koláčů! Takové kouzlení jsem do té doby ještě neviděla. Už samotné zadělávání těsta mi přišlo jako středověká alchymie. Ve velkém kameninovém hrnku kvasilo droždí tak mohutně, že se dralo ven jako v pohádce Hrnečku, vař! Nejrady jsem ale pozorovala zadělávání těsta. Babička byla malá a kulatoučká, a tak se v její náruči velká mísa s moukou docela ztrácela. Vařečkou míchala tak dlouho, dokud nebyla spokojená a z těsta nevznikl pořádný bochánek. Zdobení koláčů tvarohem, mákem a povidly už bylo úplně mimo mé chápání, protože babička dokázala vykouzlit krásné obrazce, na každém kousku dočista jiné. Pak dala ty úžasné terče do trouby, a to byl okamžik, kdy jsem si vlezla na pec, která už byla pořádně rozpálená, ale hlavně se z ní linula božská vůně, a já jen tak lelkovala, nebo jsem v tom bezpečném ráji úplně usnula.

Čím jsem ale asi babičku příliš nepotěšila, byl způsob konzumace jejích dobrot. Jedla jsem totiž podle jejího názoru všeho hrozně málo. Zatímco moje sestřenice spořádala tři koláče, já stěží jeden, i když mi moc chutnal. Nedivte se, zvyklá z Prahy na rohlík, jsem z toho

poctivého těsta z másla, cukru a domácích vajíček byla nasycená po pár soustech. Babička si asi myslela, že mi málo chutná. Dneska bych jí snědla klidně celý plech, jenže také už dávno nejsem vyžle, ale docela slovansky vykrmená hospodyňka, která sama vaří už dobrých čtyřicet let.

U babičky jsem také zažila neskutečnou chuť vepřového masa, protože její pašící byli vykrmováni bramborami, pšeničným šrotem a syrovátkou, a když jim nesla do chlívků napěchovaný džber, vždycky jsem o ni měla strach. Prasátka se totiž na ni vrhala, div ji neporazila, a někdy se povedlo, že některé vyrazilo na dvorek a tam začalo zmateně pobíhat... Nejrady jsem proto měla slepice, které mi nepřipadaly nijak nebezpečné, a hlavně jsem byla každý večer pověřena posbírat od nich vajíčka. Prolézala jsem stodolu a všechny možné skryše a s radostí lovkyně jsem hlásila výsledky své výpravy. Když mi pak babička vajíčka usmažila, nechápala jsem, jak to udělala, že jsou tak žlutá. Podezírala jsem ji, že je snad obarvila!

Když mě vyslala do konzumu nakoupit chleba, byl to pro mě další gurmánský zážitek. Tak obrovský pecen s tmavě hnědou vypečenou kůrkou jsem v pražské samošce nikdy neviděla – a jak chutnal! Mohla jsem ho jíst samotný, ale babička trvala na tom, že mi ho namaže sádlem a domácími škvarky, a to byla teprve lahoda.

Když jsem byla o něco větší, vzala jsem na prázdniny s sebou kamarádku Helču. Každé ráno jsme vyrazily na nákup a pak jsme si porouchely lívance s borůvkami a svičkovou na smetaně a králíka se zelím a babička se týden od sporáku ani nehnula. Teprve dneska vím, jak moc jí při tom bolela záda a oteklé nohy, ale radost z toho, že jsem se konečně rozjedla a slupla pokaždé plný talíř, převážila nad vším. Babičce už její lásku neoplatím, ale snažím se chovat podobně jako ona a vařit svým vnoučatům to, co mají rádi. Jenže nemám ani pec, ani babiččiny zlaté ruce. Chodské koláče jsem ještě nikdy sama neupekla a obávám se, že se to v dohledné době asi nezmění.

Babička a dědeček se síťovkou

V šátku, nebo v klobouku?

Moje dvě babičky byly názornými ukázkami rozdílných módních stylů. Jedna žila na malé vesničce a vážala si zásadně na hlavu šátek, druhá patřila světu velkoměsta a nosila jedině klobouky.

Ovšemže je tohle dělení povrchní. Nikdy to nebylo pouze tak, že ženy z venkova nosily šátky a měšťanky zase klobouky. Taková Adina Mandlová se docela často ukazovala v šátku a k němu klidně oblékla elegantní kostým. Možná ho volila za větrného počasí, anebo jen proto, že jí barevně ladil k oblečení. Šátek se také hodil za jízdy automobilem, obzvlášť kabrioletem. Na venkově měl ryze praktickou funkci. Chránil před sluníčkem i před nepřízní počasí, nahradil kadeřníka, protože schoval neupravené vlasy, a navíc patřil k tradici.

Šátky moje babičky už o mnoho let přežily samotnou nositelku. Když jsem byla po její smrti dotázána, co bych si chtěla vzít na památku, sáhla jsem po hromádce vzorně složených šátků a začala je používat při léčení svých dcer. Kdykoli dostaly rýmu, nebo dokonce zánět středního ucha, vážala jsem je do šátků po babičce s pocitem, že jim nemůžu nabídnout lepší medicínu. Když mě bolela hlava, nebo na mě padla chřipka, také jsem se ukryla do šátku, jako bych se do něj chtěla schoulit a přivolat alespoň na chvíli zpátky tu laskavou bytost, které kdysi ten malý kousek látky patřil.

Kdesi jsem četla, že asyrské ženy nošením šátku prokazovaly svou zbožnost. Z toho bych mou babičku nepodezírala. Měla k víře osobitý vztah, jehož výsledkem bylo i to, že dědeček chodil v neděli do kostela zásadně sám a babička se věnovala nějaké – z jejího pohledu – užitečnější činnosti.

Nejraději měla šátky z kašmíru, a v podstatě každý člen její široké rodiny ji takovými kousky obdarovával. A ona si je vždy se zalíbením

prohlédla a pak uklidila do skříně. Na hlavě nosila ty nejstarší, neboť nové si šetřila na sváteční chvíle nebo se jimi jenom kochala.

Pražská babička klobouková poslední leta svého života také s pokrývkami hlavy nemrhala. Většinou jsem ji vídala v jednom zeleném plstěném „šapu“ (chapeau), jak mu jako milovnice francouzštiny říkala, do nějž měla zapíchnutou ozdobnou jehlici. Klobouk byl už notně opotřebovaný, pamatoval dávné časy, kdy bez něj dámy nevyšly na ulici, ale asi jí z nějakého důvodu vyhovoval. Jednou jsem si jako dítě chtěla sundat tu jehlici, dotkla jsem se tedy babiččiny hlavy a se zlou se potázala. Nevěděla jsem, že nesnáší, když jí někdo sáhne na hlavu, protože jí za první republiky pan profesor Henner operoval jako jedné z prvních pacientek trojklanný nerv a ona to od té doby dávala světu na odiv. Možná jí ale opravdu byly dotyky nepříjemné a já se o ně raději víckrát nepokusila. Ten zelený „šapu“ jsem od té doby ale neměla ráda a jehlice mě už také vůbec nezajímala.

To, že jsou klobouky slušivé a elegantní, jsem pochopila až mnohem později a občas jsem se pokusila nějaký si pořídit. Měla jsem však problém – příliš velkou hlavu, tedy nestandardní míry. Zatímco za první republiky byly modistky na každém rohu a vykouzlily by mi klobouk jakýchkoli rozměrů bez reptání, za socialismu to bylo horší. O to větší pocit štěstí jsem zažila, když mi v jednom krámku družstva Moděva ochotná paní vzala míry a skutečně mi vytvořila slušivý červený klobouček. Nadlouho se stal mým oblíbeným kouskem, když jsem se chtěla někde ukázat za dámu. A tak se ve mně jednoho dne obě ty babičky nějak spojily. Jedna mi nabídla šátek proti bolesti a druhá klobouk na okrasu. Děkuju jim za to oběma.

Bezúčelná procházka

Nevím, zda musí být chůze odněkud někam zdůvodněná tím, že chceme dorazit do nějakého cíle. Většinou se totiž stejně vrátíme zpět do výchozího bodu.

Když si můj muž konečně pořídil chytrý telefon, který obsahuje i program, jenž počítá kroky, jeho procházky nabyly na intenzitě. Ne, že by dřív nechodil. Můj muž je totiž odjakživa chodec, i když je i velmi zdatný motorista. Automobil ale používá jen na dlouhé vzdálenosti a po městě málokdy. Všude se dá přece dojít a nemusí se přitom trýznit čím dál složitějším sháněním parkovacího místa.

K procházkám ho leta poňoukal jeden z těch ošklivých zlovyků – kouření. Nechtěl totiž nikdy kouřit doma a znečišťovat tak vzduch, záclony a jiné součásti bytu. Kouřil ale klidně ve voze, když jsem v něm seděla jako spolujezdec. Ovšem zotvíral přitom v létě v zimě všechna okýnka, takže jsme jezdili v průvanu, já se balila do dek a šátků a popel z cigaret kolem nás lítal jak zběsilý. Když ale zároveň se zapálenou cigaretou podnikal kroky, chutnal mu ten nikotin zjevně nějak víc. Také za chůze přemýšlel, přemítal či jen tak lelkoval. Chtěla jsem ho na tyto z pohledu laika bezúčelné procházky vybavit tu seznamem věcí, které by během chůze obstaral v obchodě, tu jiným seznamem, co by mohl vyřídit na úřadech. To ale jednoznačně odmítal. Nakupování a jednání s úředníky musel vykonávat mimo tyto vycházky, protože na to si musel v hlavě naštelovat jiný program.

Když kouření pod vlivem narůstajícího počtu svých vnuků omezil, chůzi naopak zintenzivnil. K tomu mu právě dopomohl onen nový mobil. Zaujalo ho, kolik kroků je za den schopen vykonat i při tak zdánlivě prosté činnosti, jako je kočárkování. Mezi svou prací si totiž velice rád odběhne, aby ušel několik kilometrů s Kájíkem či Bertíkem, podle toho, které z mimin zrovna má větší potřebu spánku

na čerstvém pražském vzduchu. Zatímco za raného dětství jeho dcer si ke kočárku neodběhl nikdy – a většinou to ani z jeho práce na klinice nešlo –, dnes si to zařídit dokáže. Je to pro něj dokonce svým způsobem prioritou. Jiné činnosti včetně pracovních schůzek musí počkat, kulšiči v kočárcích mají přednost.

Pokud vyráží do ulic sám, bere si ke svému krokování fotoaparát. Focení je dobrý důvod, aby šel posté na stejná místa a posté zmáčknul spoušť na ten samý dům, jeho dveře či starodávnou kliku. Pokaždé je jiné světlo, jiná konstelace včetně dramatických okamžiků, kdy také dům náhle mizí, bagry ho rozebírají na prvočinitele a je tu další důvod fotit torza zdí, zbytky cihel, vznikající jámy a ohrady. Chytrý telefon jásá a gratuluje svému majiteli, že opět překonal osobní rekord, dosáhl 15 a více kilometrů a spálil stovky kalorií. „Dobrá práce, byli jste aktivní,“ hlásá ten spokojený program na konci dne a můj muž se dočká zasloužené satisfakce.

Považuji to však za jistou nespravedlnost. Já totiž většinu času nevytáhnu paty z domu, zato od rána poletuju po kuchyni a vyvařuju, mezitím odbíhám k počítači a něco sepisuju a pak běhám po schodech kvůli listonošce a odečtům plynu a elektřiny a opět se vracím ke sporáku, pračce, hrncům a pánvičkám, jenže – celou tu dobu můj mobil odpočívá kdesi na stole a nic z toho mi nepočítá. Večer na mě zamžiká otráveným displejem, na němž se ukáže pár kroků, které ani nestojí za řeč. Mě přitom bolí nohy a myslím si, že jsem uběhla snad maraton. Pokud mi teď chcete poradit, abych si mobil připásala k tělu a nechala ho mé úctyhodné kroky počítat, nedělejte to. To bych si zase připadala jako nějaký robot na dálkové ovládání. Ono stačí, že mě ovládá docela dobře moje košatá rodina. Ale teď už opravdu končím. Můj muž někam vyrazil a já jsem se rozhodla, že mezitím odejdu také. Chtěla bych totiž rovněž zažít tu dočista bezúčelnou procházku, během níž nebudu nic řešit, nakupovat, nikoho doprovázet, a víte, co? Hlavně na ni nevezmu ani ten můj věčně vyčítavý mobil. Ušlé kroky zůstanou mojí soukromou záležitostí a nikdo se o nich nedozví.